

อธิบายบาลีไวยากรณ์กิริยาภิตกั

การประกอบ มาณ ปัจจัยเป็นกัตตุวาก
โดยพระมหาธรรมรงค์ ฐมฺมภาณิ ป.ธ.๙

ลักษณะทั่วไปของ มาน ปัจจัย

มาน ปัจจัย ว่าโดยกาลจัดเป็นปัจจุบันกาล แปลว่า...อยู่, เมื่อ... ใช้เป็น
กิริยาในระหว่างและเป็นบทขยายนามศัพท์ได้ เป็นได้ ๓ ลิงค์แจกวิภัตติ
คล้ายตามนามศัพท์ที่ตนขยาย เป็นได้ ๕ วาจก คือ

๑. กัตตฺตฺวาจก	มีใช้มาก
๒. กัมมฺวาจก	มีใช้น้อย
๓. ภาวฺวาจก	ไม่มีใช้ (โบราณจารย์วางหลักไว้แต่ไม่นิยมใช้)
๔. เหตุกัตตฺตฺวาจก	มีใช้น้อย
๕. เหตุกัมมฺวาจก	มีใช้น้อย

ตัวอย่างกิริยาภิตกที่ลง มาณ ปัจจัยทั้ง ๕ วาจก

๑. กัตตุวากก : วาณิโซ อาปนํ อาคจุจฉมาโน ภณฺทํ กิณิ.

อ.พ่อค้า มาอยู่ สู้ตลาด ซื่อแล้ว ซึ่งสินค้า.

๒. กัมมวากก : มาณโว เถรียา วารียมาโน น สุณิ.

อ.มาณพ อันพระเถรี ห้ามอยู่ ไม่ฟังแล้ว.

: สตุถา ภิกฺขุหิ ยาจิยมาโน อตีตํ อาหริ.

อ.พระศาสดา อันภิกษุ ท. วิงวอนอยู่ ทรงนำ มาแล้ว
ซึ่งเรื่องอันล่วงไปแล้ว.

๓. ภาววากก : ไม่มีใช้ในปกรณ์ทั้งหลาย

๔. เหตุกัตตฺตฺวาทก : ราชา ปาสาห์ การยมาโน ตตถ วลี.

อ.พระราชายังนายช่าง ให้ทำอยู่ ซึ่งปราสาท
ประทับอยู่แล้ว ในปราสาทนั้น.

๕. เหตุกัมมวาทก : สุกโร สีเหน ปลาปิยมาโน อาวาณฺเฐ ปติโต.

อ.สุกร อันราชสีห์ ให้หนีไปอยู่ ตกไปแล้ว ในบ่อ.

: อาจารย์โย ลิสฺเสหิ ขมาปิยมาโน น ขมติ.

อ.อาจารย์ อันศิษย์ ท. ให้ยกโทษอยู่ ย่อมไม่ยกโทษ.

การแจก มาน ปัจจัยด้วยวิภัตตินามทั้ง ๓ ลิงค์

มาน ปัจจัยที่เป็นปุงลิงค์

แจกตาม อ การันต์ในปุงลิงค์ ปุริส

-ปุริโส วิหารํ คจฺจมาโน.

-ปุริสา วิหารํ คจฺจมานา.

มาน ปัจจัยที่เป็นอิตถीलิงค์

แจกตาม อา การันต์ในอิตถीलิงค์ กญฺญา

-กญฺญา วิหารํ คจฺจมานา.

-กญฺญาโย วิหารํ คจฺจมานาโย.

มาน ปัจจัยที่นปุงสกลิงค์

แจกตาม อ การันต์ในนปุงสกลิงค์ กุล

หลักการประกอบ มาณ ปัจจัย เป็นกัตตุวาก

หลักการประกอบ มาน ปัจจัยเป็นกัตตุวาทก

มาน ปัจจัย ที่เป็นกัตตุวาทกมีหลักการประกอบดังนี้

๑) ธาตุที่นำมาประกอบกิริยาเป็นสกัมมธาตุก็ได้ อกัมมธาตุก็ได้

สกัมมธาตุ : คห, ญา, นี, ชี, สุ, ปจ, ลภ, หร, กร

อกัมมธาตุ : คม, ฐา, วส, ลี, มร, ขี, ชร, ญ, มิเล

๒) ให้ลงปัจจัยประจําหมวดธาตุด้วยทุกครั้ง

๓) ลบสระที่ปัจจัยประจําหมวดธาตุทิ้งเสมอก่อนลง มาน ปัจจัย

๔) ขยายนามศัพท์ใดมีลิงค์คล้ายตามนามศัพท์อันนั้น

มาน ปัจจัย

องค์ประกอบของกัตตฺวาจก

สกัมม./อกัมม.

ปัจจัยประจำ
หมวดธาตุ

มาน

วิภัตตินาม

วิธีการลงปัจจัยประจำหมวดธาตุหน้า มาน ปัจจัย

มาน ปัจจัยเมื่อเป็นกัตตุวากมีรายละเอียดที่ควรทราบเกี่ยวกับการลงปัจจัยประจำหมวดธาตุแต่ละหมวด ดังต่อไปนี้:-

๑.หน้า มาน ปัจจัยต้องเป็นสระเสียงสั้นเท่านั้น ห้ามลงสระเสียงยาวหรือคงสระเสียงยาวไว้หน้า มาน ปัจจัยเด็ดขาด

ตามปกติหน้า มาน ปัจจัยจะต้องลงปัจจัยประจำหมวดธาตุทั้ง ๑๐ ตัวสระเสียงยาวดังกล่าวนี้ก็คือสระที่ติดมากับปัจจัยนั่นเอง เมื่อลงแล้วต้องลบ รัสสระหรือแปลงให้เป็นสระเสียงสั้นเสมอ

๒.ขั้นตอนการลงปัจจัยประจําหมวดธาตุในแต่ละหมวดมีดังนี้

- อ คงรูปเดิม
- เอ ให้ใช้ อ แทน (เพราะ เอ แปลงมาจาก อ นั่นเอง)
- ย ให้แปลงเป็นอย่างอื่น หรือคงรูปไว้
- ญ คงรูปหรือแปลงเป็น ณ
- ณา รัสสะ อา เป็น อ เหลือ ณ
- นา รัสสะ อา เป็น อ เหลือ น
- นฺทา รัสสะ อา เป็น อ เหลือ นฺห
- โ สบทึง เว้นแต่ลงกับ กร ธาตุแปลง โ เป็น อุ บ้างแปลง อุ เป็น พ บ้าง
- ณ ให้สบทึงหรือให้ใช้ ณย แทน

วิธีการประกอบ มาน ปัจจัย เป็นกัตตุวาก

๑.ธาตุในหมวด ภู ธาตุมีขั้นตอนการประกอบรูปกิริยาดังต่อไปนี้

☛ ธาตุสระเดี่ยวลงท้ายด้วยสระ อุ, อู ให้แปลง อุ อู เป็น ว

-ภู+อ+มาน+ลี =ภวมาโน เป็นอยู่, มีอยู่

-จุ+อ+มาน+ลี =จวมาโน เคลื่อนอยู่

-กู+อ+มาน+ลี =กวมาโน ร้องอยู่, ขับร้องอยู่

☛ ธาตุสระเดี่ยวลงท้ายด้วยสระ อิ, อี ให้แปลง อิ อี เป็น ย

-ลี+อ+มาน+ลี =สยมาโน นอนอยู่

☛ ธาตุสระเดี่ยวลงท้ายด้วยสระ เอ ให้แปลง เอ เป็น อาย

-เฒ+อ+มาน+ลี =ฌายมาโน เพ่งอยู่

☛ ธาตุสระเดี่ยวที่ลงท้ายด้วยสระ อา ให้ทำทเวภาวะ

-ทา>ทท+อ+มาน+ลี =ททมานโน ให้้อยู่

-นิ+ธา>ทท+อ+มาน+ลี =นิททมานโน ผัง้อยู่

-วิ+หา>ชท+อ+มาน+ลี =วิชทมานโน ละ้อยู่

☛ ธาตุสระเดี่ยวที่ลงท้ายด้วยสระ อา ให้แปลง อา เป็น อาย

-ขา+มาน+ลี =ขายมานโน ปรากฏ้อยู่, กล่าว้อยู่, เรียก้อยู่

☛ ธาตุสระหลายพยางค์ลงลบสระที่พยางค์หลังก่อนลง มาน

-ภชชี+อ+มาน+ลี =ภชชมานโน คั้อยู่

-ปจ+อ+มาน+ลี =ปจมานโน หุ้อยู่

๒) ชาติให้หมวด รุ ให้ลงนิคคหิตอาคมที่กลางชาติ แล้วแปลงนิคคหิต
เป็นพยัญชนะที่สุวรรคของพยัญชนะที่สุตชาติ

-มจํ+อ+มาน+ลิ	=มฺจมาโน	ปล่อยอยู่	แปลง ° เป็น ญ
-รุํ+อ+มาน+ลิ	=รฺฐมาโน	ปิดอยู่	แปลง ° เป็น ฑ
-ลิปํ+อ+มาน+ลิ	=ลิมฺปมาโน	ฉายอยู่	แปลง ° เป็น ม

☛ นอกจากนี้ยังมีชาติหมวดอื่นที่ลงท้ายด้วยสระ อิ ก็ให้ลงนิคคหิตก่อน
ด้วยเช่นกัน มีวิธีแปลงเช่นเดียวกับหมวด รุ ชาติ

-ผทิ+อ+มาน+ลิ	=ผนฺทมาโน	ดินรนอยู่	แปลง ° เป็น ฑ
-จุพิ+อ+มาน+ลิ	=จุมฺพมาโน	จวบอยู่	แปลง ° เป็น ฑ

๓) ชาติอุหมวด ทิว ชาติ ที่ลงท้ายด้วยพยัญชนะให้แปลง ย ปัจจุบันกับ
ที่สุดชาติเป็นอย่างอื่น(เหมือนอาชยาต)

๑. มุจ+ย+มาน+ลี	=มุจจมาโน	พ้นอยู่	แปลง จ กับ ย เป็น จุจ
๒. รช+ย+อนฺต+ลี	=รชชมาโน	กำหนดอยู่	แปลง ช กับ ย เป็น ชุช
๓. นต+ย+อนฺต+ลี	=นจจมาโน	พ้อนอยู่	แปลง ต กับ ย เป็น จุจ
๔. ภิท+ย+มาน+ลี	=ภิชชมาโน	แตกอยู่	แปลง ช กับ ย เป็น ชุช
๕. พุช+ย+มาน+ลี	=พุชฌมาโน	รู้้อยู่	แปลง ฐ กับ ย เป็น ชุฌ
๖. มน+ย+มาน+ลี	=มณญมาโน	สำคัญอยู่	แปลง ญ กับ ย เป็น ญญ
๗. กุป+ย+มาน+ลี	=กุปปมาโน	โกรธอยู่	แปลง ป กับ ย เป็น ปุป

๘. ลุภ+ย+มาน+ลี =ลูปุภมาโน โลภอยู่

๙. สม+ย+มาน+ลี =สมมุมาโน สงบอยู่

๑๐. ทิว+ย+มาน+ลี =ทิพุปมาโน เล่นอยู่

๑๑. มุส+ย+มาน+ลี =มุสสุมาโน ลี้มอยู่

๑๒. มุห+ย+มาน+ลี =มุยุหมาโน หลงอยู่

แปลง ภ กับ ย เป็น พุภ

แปลง ม กับ ย เป็น มุม

แปลง ว กับ ย เป็น พุพ

แปลง ส กับ ย เป็น สุต

แปลง ห กับ ย เป็น ยุห

☛ เฉพาะ ชน ชาติ เมื่อแปลงเป็น ชา แล้วลง ย บั้จยได้เลย

-ชน>ชา+ย+มาน+ลี =ชายมาโน เกิดอยู่

☛ ถ้าชาติมีพยางค์เดียวไม่ว่าเป็นสระใดให้คง ย บั้จยไว้

-ชี+ย+มาน+ลี =ชียามาโน ลีนไปอยู่

๔) ญ, ณา, อุณา, นา, ณา ปัจจยในหมวด ส, กิ, คห ให้ลบสระ อ,
อา ที่ปัจจยทิ้งก่อนลง มาณ ปัจจยเสมอ

-ส+ณา+มาน+ลี	=สฺณมานโน	พึงอยู่	ลบ อา ที่ ณา ปัจจย
-กิ+นา+มาน+ลี	=กินมานโน	ซื้ออยู่	ลบ อา ที่ นา ปัจจย
-ป+อป+อุณา+มาน+ลี	=ปาปฺณมานโน	บรรลุอยู่	ลบ อา ที่ อุณา ปัจจย
-คห+ณฺหา+มาน+ลี	=คณฺหมานโน	รับอยู่	ลบ อา ที่ ณฺหา ปัจจย

๕) ชาติอุหมวด ตน ลง โอ ปัจจัยแล้วลบทิ้ง เฉพาะที่ลงกับ กร ชาติอุมัก
แปลง โอ เป็น อุ หรือแปลง โอ เป็น ว แล้วแปลง ว เป็น พ

-ชาคร+โอ+มาน+ลี =ชาครมาโน ตื่นอยู่

-สกุ+โอ+มาน+ลี =สกุโกนโต อาจอยู่

-กร+โอ+มาน+ลี =กुरुมาโน ทำอยู่ แปลง โอ เป็น อุ (มีใช้มาก)

=กรมาโน ทำอยู่ (มีใช้น้อย)

=กูปพมาโน ทำอยู่

กูปพ มาจากแปลง โอ เป็น ว แล้วแปลง ว เป็น พ แล้วซ้อน พ มาอีก ๑ ตัว

๖) เฉพาะหมวด จุร ธาตุ แม้มีปัจจัยประจําหมวด ๒ ตัว แต่ให้ลง ฌย
ปัจจัยเท่านั้นจะลงตามอำเภอใจไม่ได้ และต้องพฤทธิต้นธาตุเหมือนใน
อาขยาต คือพฤทธิ อ เป็น อา, อุ เป็น โอ, อิ เป็น เอ

-จุร+ฌย+มาน+ลี	=โจรยมาโน	ลักอยู่	พฤทธิ อุ เป็น โอ
-คฺป+ฌย+มาน+ลี	=โคปยมาโน	คุ้มครองอยู่	พฤทธิ อุ เป็น โอ
-อภี+วที+ฌย+มาน+ลี	=อภีวาทยมาโน	ไหว้อยู่	พฤทธิ อ เป็น อา
-จิต+ฌย+มาน+ลี	=เจตยมาโน	จงใจอยู่	พฤทธิ อิ เป็น เอ

ตัวอย่างการประกอบ มาณ ปัจจัย เป็นกัตตุวาก

กัตตุวากก : แจกธาตุหมวด ภู เป็นตัวอย่าง

๑. ภู+อ+มาน+ลี	=ภวมาโน	เป็นอยู่
๒. ลี+อ+มาน+ลี	=สยมาโน	นอนอยู่
๓. มร+อ+มาน+ลี	=มรมาโน	ตายอยู่
๔. ปจ+อ+มาน+ลี	=ปจมาโน	หุงอยู่
๕. ภี>กาย+อ+มาน+ลี	=กายมาโน	กลัวอยู่
๖. ทา+อ+มาน+ลี	=ททมาโน	ให้อยู่
๗. ปริ+ธา>ทห+อ+มาน+ลี	=ปริททมาโน	นุ่งห่มอยู่
๘. วิ+ทา>ชห+อ+มาน+ลี	=วิชหมาโน	ละอยู่

สรุปการประกอบ มาน ปัจจัย เป็นกัตตฺวาจกในหมวด ภู ชาติ

ธาตุ	ปัจจัย		วิภัตตินาม	รูปสำเร็จ	คำแปล
	อาขยาด	กิตก์			
ภู	อ	มาน	ลี	ภามาโน	เป็นอยู่
ภี>กาย	อ	มาน	ลี	ภายมาโน	กลัวอยู่
ลี	อ	มาน	ลี	สยมาโน	นอนอยู่
มร	อ	มาน	ลี	มรมาโน	ตายอยู่
ปรจ	อ	มาน	ลี	ปรจมาโน	หุงอยู่

ข้อสังเกตเกี่ยวกับ ย อาคมและ ย ปัจจัย

- ๑.เอกสระธาตุลงท้ายด้วยสระ อี แปลง อี เป็น อาย เมื่อมีสระอยู่หลัง
- ๒.ธาตุในหมวด ทิว ธาตุ ที่เป็นเอกสระธาตุลง ย ปัจจัยแล้วคง ย ไว้
- ๓.ธาตุที่มีสระ เอ เป็นที่สุดให้แปลง เอ เป็น อาย ด้วยสูตรที่ว่า “ธาตุนํ
เอการสฺส อายาเทโส โหติ ตยาทีสุ.”
- ๔.ธาตุที่มีสระ อา เป็นที่สุดเมื่อมีสระอยู่หลังให้ลง ย อาคมหลังธาตุด้วย
สูตรที่ว่า “มหาวุตตินา ปเร สเร อาทนฺตมฺหา กฺวจิ ยาคโม. (ให้ลง ย
อาคมท้ายธาตุที่เป็น อา การ์นต์เพราะมีสระอยู่หลังในบางที่ด้วยมหา
สูตร)

กัตตุวากก : แจกธาตุหมวด รุฐ เป็นตัวอย่าง

๑. รุฐ+อ+มาน+ลี	=รุณฺฐมาโน	ปิดอยู่
๒. มุจ+อ+มาน+ลี	=มุณฺจมาโน	ปล่อยอยู่
๓. ภูช+อ+มาน+ลี	=ภูณฺชมาโน	กินอยู่
๔. ลีป+อ+มาน+ลี	=ลีมฺปมาโน	ฉาบอยู่
๕. ลีจ+อ+มาน+ลี	=ลีณฺจมาโน	รดอยู่
๖. ยุช+อ+มาน+ลี	=ยุณฺชมาโน	ประกอบอยู่
๗. จินท+อ+มาน+ลี	=จินฺทมาโน	ตัดอยู่
๘. สัม+น+อ+มาน+ลี	=สมฺมณฺณมาโน	สมมติอยู่

สรุปการประกอบ มาณ ปัจจัยเป็นกัตตฺวาจก ในหมวด รุธ ชาติ

ธาตุ	ปัจจัย		วิภัตตินาม	รูปสำเร็จ	คำแปล
	อาขยาต	กิตर्ก			
รุธํ	อ	มาน	ลี	รฺนุธมานโน	ปิดอยู่
มฺจํ	อ	มาน	ลี	มฺญจมานโน	ปล่อยอยู่
ภุชํ	อ	มาน	ลี	ภุจฺชมานโน	กินอยู่
ลีปํ	อ	มาน	ลี	ลีมฺปมานโน	ฉาบอยู่
จิทํ	อ	มาน	ลี	จิณฺทมานโน	ตัดอยู่

กัตตุวาก : แจกธาตุหมวด ทิว เป็นตัวอย่าง

๑. ทิว+ย+มาน+ลี	=ทิพพมานโน	เล่นอยู่
๒. ลิว+ย+มาน+ลี	=ลিপพมานโน	เย็บอยู่
๓. พุฑ+ย+มาน+ลี	=พุชฌมานโน	ตรัสรู้อยู่
๔. ขี+ย+มาน+ลี	=ขียมานโน	สิ้นไปอยู่
๕. มุส+ย+มาน+ลี	=มุสสมานโน	ลืมนอยู่
๖. มุห+ย+มาน+ลี	=มุยฺหมานโน	หลงอยู่
๗. รนฺช+ย+มาน+ลี	=รชฺชมานโน	กำหนดอยู่
๘. ป+มท+ย+มาน+ลี	=ปมชฺชมานโน	ประมาทอยู่
๙. ป+ญา+ย+มาน+ลี	=ปญฺญายมานโน	ปรากฏอยู่

๑๐. กุฎ+ย+มาน+ลี	=กุชฌมานโน	โกธอยู่
๑๑. ตป+ย+มาน+ลี	=ตปฺปมานโน	เดือดร้อนอยู่
๑๒. กุป+ย+มาน+ลี	=กุปฺปมานโน	โกรธอยู่
๑๓. ลีป+ย+มาน+ลี	=ลีปฺปมานโน	ติดอยู่
๑๔. สช+ย+มาน+ลี	=สชฺชมานโน	ข้องอยู่
๑๕. นุหา+ย+มาน+ลี	=นุหายนโน	อาบอยู่
๑๖. นิ+ลี+ย+มาน+ลี	=นิลียมานโน	เร้นอยู่
๑๗. ชน>ชา+ย+มาน+ลี	=ชายนโน	เกิดอยู่

สรุปการประกอบ มาณ ปัจจัยเป็นกัตตฺวาจก ในหมวด ทิว ธาตุ

ธาตุ	ปัจจัย		วิภัตตินาม	รูปสำเร็จ	คำแปล
	อาขยาต	กิตก์			
ทิว	ว+ย=พฺพ	มาน	ลี	ทิพฺพมานโน	เล่นอยู่
พุธ	ธ+ย=ชฺฌ	มาน	ลี	พุชฺฌมานโน	ตรัสรู้อยู่
มุห	ห+ย=ยฺห	มาน	ลี	มุยฺหมานโน	หลงอยู่
มุส	ส+ย=สฺส	มาน	ลี	มุสฺสมานโน	ลืมนอยู่
รช	ช+ย=ชฺช	มาน	ลี	รชฺชมานโน	กำหนดอยู่

กูป	ป+ย=ปฺป	มาน	ลี	กูปฺปมานโน	โกรธอยู่
สม	ม+ย=มฺม	มาน	ลี	สมฺมมานโน	สงบอยู่
มน	น+ย=ณฺณ	มาน	ลี	มณฺณมานโน	เข้าใจอยู่
วิท	ท+ย=ชฺช	มาน	ลี	วิชฺชมานโน	มีอยู่
ชี่	ย	มาน	ลี	ชียมานโน	สิ้นอยู่, ด่าอยู่
คา	ย	มาน	ลี	คายมานโน	ขี้บร้องอยู่
นุทา	ย	มาน	ลี	นุทายมานโน	อาบอยู่
ฉา	ย	มาน	ลี	ฉายมานโน	เฟื่องอยู่

กัตตุวาก : แจกธาตุหมวด สู่ เป็นตัวอย่าง

๑. สู่+ณา+มาน+ลี	=สู่ณมานโน	พึงอยู่
๒. ลี+ณา+มาน+ลี	=ลีณมานโน	ผูกอยู่
๓. ปริ+ย+อป+อุณา+มาน+ลี	=ปริยาปุณมานโน	เล่าเรียนอยู่
๔. อา+วุ+ณา+มาน+ลี	=อาวูณมานโน	ร้อยอยู่
๕. ป+หิ+ณา+มาน+ลี	=ปหิณมานโน	ส่งไปอยู่
๖. อภิ+สมฺภ+อุณา+มาน+ลี	=อภิสมฺภุณมานโน	สำเร็จอยู่
๗. สกฺก+อุณา+มาน+ลี	=สกฺกุณมานโน	อาจอยู่
๘. ป+อป+อุณา+มาน+ลี	=ปาปุณมานโน	บรรลุอยู่

สรุปการประกอบ มาน ปัจจัยเป็นกัตตุจาก ในหมวด สฺ ชาติ

ธาตุ	ปัจจัย		วิภัตตินาม	รูปสำเร็จ	คำแปล
	อาขยาต	กิตก์			
สฺ	ณ>ณ	มาน	ลี	สฺณมานโน	พึงอยู่
ลี	ณ>ณ	มาน	ลี	ลีณมานโน	ผูกอยู่
สฺกุก	อุณ>อุณ	มาน	ลี	สฺกุกุณมานโน	อาจอยู่
อา+วฺ	ณ>ณ	มาน	ลี	อาวฺณมานโน	ร้อยอยู่
ป+หิ	ณ>ณ	มาน	ลี	ปหิณมานโน	ส่งไปอยู่

กัตตุวาก : แจกธาตุหมวด กี่ เป็นตัวอย่าง

๑. กี่+นา+มาน+ลี	=กัณฺมาโน	ซื่ออยู่ (แปลง น เป็น ณ)
๒. ชี่+นา+มาน+ลี	=ชินฺมาโน	ชนะอยู่
๓. ฐี่+นา+มาน+ลี	=ฐณฺมาโน	กำจัดอยู่
๔. จี่+นา+มาน+ลี	=จินฺมาโน	สั่งสมอยู่, ก่ออยู่
๕. ลู+นา+มาน+ลี	=ลุนฺมาโน	เกี่ยวอยู่
๖. ญา>ชา+นา+มาน+ลี	=ชานฺมาโน	รู้้อยู่
๗. โอ+ผุ+นา+มาน+ลี	=โอรุณฺมาโน	ไปรยอยู่

๘. นิ+ฤ+นา+มาน+ลี	=นิตฤนฺมาโน	ทอดถอนอยู่
๙. อนุ+ฤ+นา+มาน+ลี	=อนุตฤนฺมาโน	สะอื้นอยู่
๑๐. อภิ+ฤ+นา+มาน+ลี	=อภิตฤนฺมาโน	ชมเชยอยู่
๑๑. นิ+จิ+นา+มาน+ลี	=นิจุจินฺมาโน	ตัดสินอยู่
๑๒. นิ+มา>มิ+นา+มาน+ลี	=นิมุมินฺมาโน	เนรมิตอยู่
๑๓. มา>มิ+นา+มาน+ลี	=มินฺมาโน	นับอยู่
๑๔. วิ+นิ+จิ+นา+มาน+ลี	=วินิจุจินฺมาโน	วินิจฉัยอยู่

สรุปการประกอบ มาน ปัจจัยเป็นกัตตุจาก ในหมวด กิ ธาตุ

ธาตุ	ปัจจัย		วิภัตตินาม	รูปสำเร็จ	คำแปล
	อาขยาต	กิตก์			
กิ	นา>ณา	มาน	ลี	กิณมานโน	ซื้ออยู่
ชิ	นา	มาน	ลี	ชินมานโน	ชนะอยู่
จิ	นา	มาน	ลี	จินมานโน	สั่งสมอยู่
ญา>ชา	นา	มาน	ลี	ชานมานโน	รู้้อยู่
นิ+ฤ	นา	มาน	ลี	นิตฤณมานโน	ทอดถอนอยู่

กัตตุวากก : แจกธาตุหมวด คหุ เป็นตัวอย่าง

๑. ปรี+คห+ณฺทา+มาน+ลี	=ปรีคฺคณฺหมานโน	กำหนดเอาอยู่
๒. คห+ณฺทา+มาน+ลี	=คณฺหมานโน	ถือเอาอยู่
๓. อุ+ คห+ณฺทา+มาน+ลี	=อุคฺคณฺหมานโน	เรียนอยู่
๔. นิ+คห+ณฺทา+มาน+ลี	=นิคฺคณฺหมานโน	ข่มอยู่
๕. ป+คห+ณฺทา+มาน+ลี	=ปคฺคณฺหมานโน	ยกย่องอยู่
๖. ลัม+คห+ณฺทา+มาน+ลี	=ลัมคณฺหมานโน	สงเคราะห์อยู่
๗. ฮนฺ+คห+ณฺทา+มาน+ลี	=ฮนฺคฺคณฺหมานโน	ฮนฺเคราะห์อยู่

สรุปการประกอบ มาน ปัจจัยเป็นกัตตุวาจก ในหมวด คห ธาตุ

ธาตุ	ปัจจัย		วิภัตติ นาม	รูปสำเร็จ	คำแปล
	อาขยาต	กิตก์			
ปริ+คห	ณฺหา	มาน	ลี	ปริคฺคณฺหมานโน	กำหนดเอาอยู่
อุ+คห	ณฺหา	มาน	ลี	อุคฺคณฺหมานโน	เรียนอยู่
นิ+คห	ณฺหา	มาน	ลี	นิคฺคณฺหมานโน	ข่มอยู่
ป+คห	ณฺหา	มาน	ลี	ปคฺคณฺหมานโน	ยกย่องอยู่
ลัม+คห	ณฺหา	มาน	ลี	ลฺลคฺคณฺหมานโน	สงเคราะห์อยู่

กัตตุวาก : แจกธาตุหมวด ตน เป็นตัวอย่าง

๑. ตน+โอ+มาน+ลี	=ตนมานโน	แม่ไปอยู่
๒. กร+โอ+มาน+ลี	=กुरुมานโน	ทำอยู่
๓. สกุก+โอ+มาน+ลี	=สกุกมานโน	อาจอยู่
๔. ชาคร+โอ+มาน+ลี	=ชาक्रमานโน	ตื่นอยู่
๕. มน+โอ+มาน+ลี	=มนมานโน	รู้อยู่
๖. ติน+โอ+มาน+ลี	=ตินมานโน	กินอยู่

สรุปการประกอบ มาน ปัจจัยเป็นกัตตฺวาจก ในหมวด ตน ธาตุ

ธาตุ	ปัจจัย		วิภัตติ นาม	รูปสำเร็จ	คำแปล
	อาขยาต	กิตก์			
ตน	โอ	มาน	ลี	ตนมานโน	แผ่ไปอยู่
กร	โอ	มาน	ลี	กुरुมานโน	ทำอยู่
สกุก	โอ	มาน	ลี	สกุกมานโน	อาจอยู่
ชาคร	โอ	มาน	ลี	ชาครมานโน	ตื่นอยู่
ดิณ	โอ	มาน	ลี	ดิณมานโน	กินอยู่

กัตตุวาจก : แจกธาตुหมวด จุร เป็นตัวอย่าง

๑. จุร+ณฺย+มาน+ลี	=โจรยมาโน	ลักอยู่
๒. ตกุก+ณฺย+มาน+ลี	=ตกุกยมาโน	ตรึงอยู่
๓. ลกฺข+ณฺย+มาน+ลี	=ลกฺขยมาโน	กำหนดอยู่
๔. มนฺต+ณฺย+มาน+ลี	=จินฺตยมาโน	คิดอยู่
๕. ปาล+ณฺย+มาน+ลี	=पालยมาโน	รักษาอยู่
๖. คุป+ณฺย+มาน+ลี	=โคปยมาโน	คุมครองอยู่
๗. คณ+ณฺย+มาน+ลี	=คณยมาโน	นับอยู่
๘. ฆฏฺฐ+ณฺย+มาน+ลี	=ฆฏฺฐยมาโน	พยายามอยู่

☛ ธาตุในหมวด จุร ธาตุ บางตัวไม่ต้องพดด้สน้ธาตุ เนื่องจากเป็น
ความนิยมทางภาษาที่มีมาแต่เดิม

๑. คณ+ณย+มาน+ลี	=คณยมาโน	นับอยู่
๒. กณ+ณย+มาน+ลี	=กณยมาโน	กล่าวอยู่
๓. ฉณ+ณย+มาน+ลี	=ฉณยมาโน	พยายามอยู่
๔. ถก+ณย+มาน+ลี	=ถกยมาโน	தாகอยู่, ปิดอยู่
๕. ยป+ณย+มาน+ลี	=ยปยมาโน	เป็นไปอยู่
๖. ชณ+ณย+มาน+ลี	=ชณยมาโน	ทางอยู่
๗. รุป+ณย+มาน+ลี	=รूपยมาโน	ตั้งไว้อยู่

สรุปการประกอบ มาณ ปัจจัยเป็นกัตตฺวาจก ในหมวด จุร ชาติ

ธาตุ	ปัจจัย		วิภัตตินาม	รูปสำเร็จ	คำแปล
	อาขยาต	กิตก์			
จุร	ณย	มาน	ลี	โจรยมาโน	ลักอยู่
จิณฺต	ณย	มาน	ลี	จิณฺตยมาโน	คิดอยู่
ปีส	ณย	มาน	ลี	เปสยมาโน	ส่งไปอยู่
ปห	ณย	มาน	ลี	ปาหยมาโน	ส่งไปอยู่
กถ	ณย	มาน	ลี	กถยมาโน	กล่าวอยู่